

EVANGELIKUS ÓRÁLLÓ

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

A lapot szellemi és anyagi tekintetben illető mindennemű postai küldemény, a hirdetések szövege és ára, valamint az esetleges reklamáció is a lap tulajdonosához: Noszko István lelkészhez Rákoskeresztúrra Pest megye) küldendő. ☒ ☒

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

NOSZKÓ ISTVÁN

rákoskeresztúri lelkész.

Helyettes szerkesztő: MARCSEK JÁNOS bpesti vallásnár.

FŐMUNKATÁRSÁK:

Scholtz Ödön Dr. Varsányi Mátyás Blatniezky Pál
Agfalvi esperes-lelkész püspöki II. lelkész. oinkotai lelkész.

Megjelenik hetenként evv. éven

A lap ára:

Egész évre ..... 24 K

Félévre ..... 12 K

Egyes szám ára ..... 50 f

Hirdetések és pályázatok ára:

Egész oldal ..... 40 K

Allandó hirdetések megismerésére sajtót

TARTALOMJEGYZÉK. VEZÉRCIKK: 1918. október 31. — Az ev. sajtó és nyomdavállalat kérdéséhez. Bárány Prónay Dezső. — Egy elfeledett magyar lelkészről. Kreesmárik Endre. — Az evangélikus gimnáziumok munkája a háború alatt. Dr. Vietórisz József. — Belélet — Pályázatok és hirdetések.

1918. október 31.

A reformációnak 401. évfordulóján hazánk fővárosa, Budapest nagy eseményeknek volt színhelye. Mintha csak ugyanazon szelű hatotta volna át az emberek lelkét, mint hajdan a reformáció hajnalán, úgy lelkesedett a nép, a katonaság a szabadság, az egyenlőség és a testvériség szent és nagy reform eszményeire. S hazánk alkotmánya egy nap alatt új tartalmat nyert. Nekünk nem hivatásunk a politizálás s nem is akarjuk e nagy eredmények politikai jelentőségét tárgyalni, csak örömmel állapítjuk meg, hogy ezen nagy események ép a reformációnak emléknapiján történtek, hogy a reformációnak évfordulója, az ötödik század első évének háttármeggyéje az új Magyarországnak left születése napja! Ugy érezzük, mintha ez nem is egy véletlen találkozás lenne a történelmi eseményeknek! Ugy érezzük, mintha a keftőnek valami köze is lenne egymáshoz! A történelem tanubizonyosága annak, hogy ezen érzésünknek alapja és létjogosultsága van! A protestáns egyház története hazánkban össze van forrva hazánk történelmével! A vallás és lelkiismereti szabadság küzdelmei egybeesnek hazánk függetlenségéért vívott harcokkal. A protestáns egyház iskoláinak nevelő munkája, szabad szelleme mindig termékeny oázisa volt a szabadság szent eszméjének a nagy, szolgaságot hirdető és fenntartó világ pusztájában.

Október 31-ike ezentul nemesak protestáns egyházainknak lesz emlékűnepe, de emlékűnepe lesz a kiépítendő szabad, független Magyarországnak is!

Az ev. nyomda és sajtóvállalat kérdéséhez.

Irta: Bárány Prónay Dezső.

Amíg evang. egyházunk egyetemes felügyelője voltam, egyházi ügyeinkre vonatkozó nézeteim közlésére nem kívántam igénybe venni egyházi lapjainkat, két oknál fogva: először is mivel értekezleteinken, bizottsági- és közgyűléseinken elég alkalmam volt nézeteim előadására, másodsor, mivel hírlapi közlemények könnyen okozhatnak a hírlapokban folyó vitatkozásokat, a melyektől egyházi állásomnál fogva tartózkodni igyekeztem. — Helyzetem megváltozott. — Az említett okok már nem forognak fönn. Azonban egyházi ügyeinket továbbra is figyelemmel kísérem s ennél fogva legyen szabad az ev. nyomda és sajtóvállalat kérdéséhez szerény észrevételeimet megtennem.

Az Evang. Órálló f. é. október 19-iki számában közli az evang. sajtó és nyomda-vállalat alapítóinak felhívását. Az egyház rendelkezésére álló nyomda kétségkivül igen hathatós eszköze lenne evang. egyházunk közművelődési céljainak előmozdítására és az egyházunk által újabb időben igen nagy számban kiadott nyomtatványok elkészítése által esetleg sok felesleges költségtől kimélné meg egyházunkat, sőt eme nyomtatványok elkészítése a vállalatnak s ez által közvetve egyházunknak is, anyagi hasznot nyújthatna. Közgazdasági állapotaink alapos ismerőinek megítélésétől függ, hogy a jelen idő alkalmas-e ilyen vállalat létesítésére? Fölteszem, hogy az alapítók véleménye szerint, a jelen helyzet a vállalat megindítására nem alkalmatlan és a szükséges tőke összehozható.

A vállalatot részvénytársaság alakjában kívánják létesíteni. Számtalan példa igazolja, hogy

a részvénytársasági alapon létesített vállalatok igen könnyen jutnak olyan kezekbe, amelyek a vállalatot, az alapítók eredeti céljaitól egészen eltérő módon vezetik és egészen más célokra használják föl. A részvények az érték-papír-kereskedés forgalmának tárgyai. Még a névre szóló részvények is igen könnyen eserélnek gazdát és névre szóló részvényeket kibocsátó részvénytársaságnál sem látok kellő biztosítékot arra nézve, hogy a részvények többsége olyan kezekbe ne jusson, amelyek a vállalatot egészen más célokra használják föl, mint a minő rendeltetéssel alapították az meg.*

A részvénytársaság rendszerint üzleti alapon áll és fejlődik. — Annál az üzleti cél lép előtérbe. — Már pedig az egyházi céloknak szolgáló sajtó és nyomdavállalatnál más céloknak kell előtérben állniok és az üzlet nem lehet a legkiválóbb, a legfőbb cél.

A részvénytársaság mellett van az egyesülésnek, az anyagi erők tömörítésének más alakja is, a melynek sokkal megfelelőbben meg lehet adni az altruistikus jelleget és sokkal több biztosítékot is lehet találni arra nézve, hogy a vállalat alapítóinak szándékai megóvassanak. — Ez az alakulás a szövetkezet. — És azért, ha ev. egyházunknak jelenleg élén álló vezérfőfői szükségesnek és időszerűnek látják az evang. sajtó- és nyomdavállalat létesítését, vegyék először figyelembe, nem-e volna sokkal helyesebb, ha a vállalat nem mint részvénytársaság, hanem szövetkezeti alapon létesítenék? A szövetkezet alapszabályaiba beilleszthető és ez esetekben beillesztendő lenne, hogy csak az lehet a szövetkezet tagja, akit a szövetkezet alapszabályaiban erre nézve megállapított szervezettel elfogad.

Föl akarom még hívni a figyelmet arra, hogy ha a vállalat létre jön, már előre kell gondoskodni, hogy a rendelkezésre álló tőke jelentékeny része tartalékolva szolgáljon és nyomda fölállítására, berendezése és üzemének megindítására szükséges összegben fölül, mint forgó tőke álljon rendelkezésre. Számos vállalat bukott meg hazánkban csak azért, mert a vállalat létesítésére szükséges összegben fölül nem állott elegendő forgótőke rendelkezésére. A legtöbb ipari vállalat, vagy üzlet, — már pedig a nyomda ipari vállalat és a sajtó is manapság nagy része üzlet, — keletkezésének első éveiben még nem jár nyereséggel, sőt számos vállalatra, amely néhány év múlva nagy virágzásra tud emelkedni, sok költséget kell előlegezni. Ennélfogva a legnagyobb óvatosságot ajánlom e tekintetben is.

*) Az alapítók erre gondoltak s azért az alapszabály intézkedni fog, hogy a részvények csak az igazgatóság engedélyével ruházhatók át másra. — Szerkesztő.

Egy elfeledett magyar lelkésztől.

A nagy és nemes törekvéseket meg nem értő rideg közöny, a fejletlen emberi lélek ürességéből fakadó kicsinyeskedés de sokszor ásta már sírját a legériékesebb uttörői munkásságnak is. A fényt, meleget, életet árasztó napsugárnak sokszor nehéz, sötét fellegek tömegén kell utat törnie, hogy eljuthasson a legutolsó, porban vergődő féreghez is. Az emberi művelődéstörténet az árny és fény folytonos harcának hosszú láncolata, melyben magasztos eszmék esnek el vagy emelkednek győzelmi magaslatra. És akik e legfenségesebb csatákat vívják, sokszor már csak korhadó fejfájuk ékessége gyanánt kapják az elismerés babérkoszoruját. Az élet ontja magából magunkbaszállásra készítő eseteket. A Megváltó szeretetet és békét hirdet s keresztfán mulik ki. Az egykori olasz barát, Szent Gellért esanádi püspök iskolát létesít s lelkek sötétségét Isten országának terjesztésével üzi el. Jutalma, hogy elfogják, szekerevel együtt a róla nevezett Gellért-hegyről letaszítják. Az iskolamesterek példányképe, a szeretet és önzetlen munkásság ideálja, Pestalozzi egész vagyonát a népnevelésre költi. Neuhofi bukása után egy napja, hogy éhen kóborol s egy holdussal akad össze és cipője utolsó ezüst esattiját is odaadja. Révay a magyar nyelv uttörője és a tudós magyar pap, élete utolsó perceiben keserű esalódással jegyzi meg: „Elmék, munkálkádásom minden különös jutalma nélkül“. Az eléggé nem értékelt nagy drámaíró, Hatona József elfeledett, szürke filiszterként hal el s néhány év múlva már sírjára is alig akadni. A XVIII-ik század gazdasági életének lánglelkű reformátora, tudós Thessedik II. Sámuel szarvasi evang. lelkész szintén részesévé lett az uttörők martyr-koszorujának. Külföldi tanulmányai európai látkörrel ruházták fel. Látja hazája visszamaradottságát, gazdasági fejlődésének primitívtetését s mint kötelességű, jó lelkipásztor, hazája s népe boldogulásának önfeláldozó munkássávé szegődik. Felállítja Szarvason 1780-ban az első ipari- és gazdasági tanintézetet, az országtól kapott 6 hold szikes földön, melyről egy tudós ellenfele úgy nyilatkozott, hogy: „Ha a Jézus Krisztus gyönné, még annak se hinném el, hogy azon a hat hold sziken megél az élet.“ Gondos és szakszerű talajmíveléssel mégis csodás eredményeket ért el e szikes földön is Thessedik Sámuel. Elméleti és gyakorlati oktatása a többtermelés korszakos munkáját indította meg. Tanítási tervzetében ott szerepeltek az olvasás, földrajz, természetrajz, természettan, az emberi test ismerete, diétetika, polgári építészet, rendőrség és pénzismeretek, kereskedelmi tudományok, tech-

nologia, gazdaságtan, chemia és neveléstan. II-ik József esászár elismerése által buzdítottva, néhány év múlva intézetét nyilvánossá tette s látogatottsága annyira fokozódott, hogy növendékeinek száma 991-re emelkedett. Intézetének híre kelt az ország határán kívül is. Nem sokan tudják, hogy a hazai kulturtörténetben oly nevezetes szerepet játszó, keszthelyi Georgicon a szarvasi Thessedik iskola mintájára készült 1797-ben. A nemes főúr, gróf Festetic György meg is hívta igazgatónak intézetéhez a híres szarvasi papot, ki azonban elhárította magáról e ritka kitüntetést s csak az ülnöki tisztet („celeberrimi instituti Georgicon accessor“) fogadta el. József nádor személyesen kereste fel a virágzó szarvasi iskolát s nagy elismeréssel szólott róla. Az intézet virágzása azonban pénz igényelt s a szegény lelkész elismerést, dícséretet, sőt arany érmét is kapott, csak pénzt nem. Lelkészársai is gunnyal és ellenségeskedéssel fordultak ellene. Nagy járadéssal és gonddal ápolt gyümölcsfaültetvényeire lelketlen emberek a birkákat szabadították rá. Panasza hiábavaló volt, nem segítettek rajta. Vérző szívvel látta, mint indul hanyatlásnak a rideg közönyt és szűkmarkuság miatt az ő odaadó szeretettel fejlesztett intézete, mely keserves tengődés után 1806-ban végre feloszlott. A komoly munkálkodás és gazdasági újjászületés apostolának legyőzhetetlen nehézségek döntötték halomra megbecsülhetetlen értékű gyönyörű terveit. Nem törhette meg azt a sivár szellemet, mely a XVIII. század végéig egyik legfőbb szórakozásának tekintette a fővárosi állatviadalokat. Ugyan ki foglalkozott volna komolyan a többtermeléssel? Kinek jutott volna eszébe, hogy ha a hazai 6¹/₂ millió holdnyi szántóföldön okszerű gazdálkodás révén holdanként csak egy mázsa terméstöbbletet is érnek el, több millió korona vagyonsodást jelentett volna? Előítéletek, tudatlanság, kiesinyeskedés és rosszakarat félrevonulásra készítettek az elkedvetlenedett, esalódott lelkű papot. Utolsó írásaiban lelkészársai gyűlölködésére célozva mély keserűséggel jegyezte meg, közeli halálát sejtve: „Ibis, ibis anima mea et liberaberis ab odio theologorum.“

Az európai híri gazdasági reformátor emlékének nem óriási más Szarvason, mint egy őt ábrázoló szerény olajfestmény a régi épületből alakult jelenlegi tanítónőképző dísztermében, továbbá az evangélikus ótemető külső részén egy korhadó fakerítéssel körülvett, dűledező vörösmárvány sírkő, melynek kopott véseteiből még valahogy kiolvasható: . . . „occidit uteluca.“ A szarvasiak sohasem, csak a vidékről idekerült kegyeletes emberek keresik fel olykor sírját s elfogódott lélekkel állanak meg az Isten gondjaira bízott

sír előtt. Az érdekharcok lélektelen tusája olykor halomszámra szórja a babért a legérdemtelenebb embereknek is, és aki egész élete munkásságát a legmagasztosabb célnak, a haza és polgárai boldogulásának szentelte, arról a hálátlan utókor megfélemedezik, utszéli koldusként álló magányos sírját még a hegyelet is elkerüli.

Szarvas.

Krecsmárk Endre.

Az evangélikus gimnáziumok munkája a háború alatt.

Irta: Dr. Dietőrisz József.

III.

9. A társadalom érdeklődését iskoláink iránt a háborúban is sikerült épentartanunk, talán fokoznunk is, amit abból láthatunk, hogy intézeteink a közönség részéről felekezeti különbség nélkül áldozatrakész támogatásban részesülnek. A szülőkkel való közvetlenül érintkezésnek s az ifjúsággal való jó bánásmódnak áldott gyümölcse ez, s nincs olyan evangélikus iskola, amely meg ne érzené és meg ne értené az elismerésnek ezt a mégtisztelő, s egyben lekötő megnyilatkozását. Viszont az iskola sem érzéketlen a társadalom igényei iránt. Fokozott figyelemmel igyekszik pótolni a számos családban hiányzó apai kezdet; melegen karolja fel a szegény tanulók ügyét s gondosan kívánja lehetővé tenni tanulmányaik befejezését; végül nem kis részt követel magának abból az érdemből, hogy leánytanulók is bejárhatnak gimnáziumainkba. Rövidlátó politika lenne az, amely mesterséges akadályokat akarna gördíteni a korszellemmel párosult szűkség útjába.

10. Iskolafentartó területeink és hatóságaink teljes megértéssel szemlélik az intézetek minden mozzanatát, figyelmesek a szükségletek megállapításában s készségesek az eszközök előteremtésében és megadásában. Ha e tekintetben mégsem tehetnek meg mindent, amit a mai viszonyok megkövetelnek, az nem a szükséglet fel nem ismerésében, hanem a fedezet hiányában leli magyarázatát. Hiába, csak igaz, ami igaz: szegényes eszközökkel csak szegényes eredményeket lehet elérni. Új erőforrásokat kell tehát nyitnunk, ha azt akarjuk, hogy a versenyben alul ne maradjunk, hanem hagyományainkhoz híven az elsők közt haladjunk. Mindenesetre hálásak lehetünk fenntartóink pusztán jó indulatáért is, mert az összehangzó együttműködést a siker legnagyobb biztosítékának tekintjük; még hálásabbaknak kell lenniük azoknak, akik a jóindulat kézzelfogható megnyilatkozásának is részesei voltak.

11. Természetes dolog most már, hogy ahol nem elegendő az iskolafentartó ereje, aminthogy nálunk sehohsem elegendő minden személyi és dologi igény kielégítésére, ott újra meg újra csak az államnak kötelessége, hogy ne kívánjon lemondást az eddig megadott támogatásról s ne tartson szünetet a hiányok pótlásában, hanem a saját jól felfogott érdekében is siessen megvilágosítani a szenvedőt és talpra állítani a roskadót. Mi evangélikus tanárok valóban sokat szenvedünk a háborus drágasági viszonyok, s már-már összeroskadunk a ránk haramló munka terhe alatt. De ugyanigy tengődik minden oktató munkás, aki pusztá fizetéséből kénytelen megélni akkor, mikor a fizetés megközelítőleg sem elegendő a megélhetésre. Kötelességünk tehát ugy a magunk, mint a jövő tanári nemzedék érdekében, különösen pedig az anyagi gondoktól nem zaklatott tanító és nevelő munka sikerének biztosítása céljából kérni, sürgetni, követelni megélhetési igényeink kielégítését.

12. Az a tény, hogy nemzeti létünk védelmére kell a háborút viselnünk, megacélozza erőnket; de az a mód, amely szerint az egyéni haszonért lihegő tülekedésben eltolódott minden értékelés, szárnyát szegi eszményi törekvéseinknek. Sokaki nem irtható idealizmusunk mégis azt parancsolja, hogy mennél nagyobbak terheink, annál nagyobb erőt fejtsünk ki elviselésükre, s mennél keserveesebbek tapasztalataink, annál inkább küzdjünk e mindenkép veszedelmes áramlat ellen. Nines módunkban, hogy megszüntessük a háborút; de vannak eszközeink arra, hogy az ifjuságot a béke gondolatára neveljük, mint a műveltségnek legfőbb éltető elemére. Semmi szükség arra, hogy e tekintetben többé vagy kevésbé tetszetős jelszavak után induljunk, amelyek ma divatba jönnek, holnap feledésbe merülnek; elég annyit megértetnünk s vezető gondolatul tovább plántálnunk, hogy nagy áldozatokat követelt a háboru, de még nagyobbakat is meg kell hoznunk a békéért.

13. Evangélikus gimnáziumaink a háboru alatt a legmesszebb menő határig önfeláldozó munkát végeztek a hazafias, emberbaráti és közművelődési kötelességek terén egyaránt. Ez a munka a maga kis területén elő tudta teremteni a hadviselésnek számos eszközét, de utját nem álhatta a háboru általános romboló hatásának. Különösen erkölcsi javaink mentek veszendőbe az anyagi feljogás, kiméletlen önzés, határtalan kapzsiság feneketlen fertőjében. A nemzeti műveltség továbbépítését biztosító új életbe csak a romok eltakarítása után léphetünk, amelyek világosan gondolkodó s elszántan cselekvő munkásokra várnak. S minthogy e romok közt ott

látjuk a mi megviselt egyéniségünk, megtépett családi fészünk s megrendült tanári társadalmunk viharverte hajóját is, álljunk a helyünkön, mig el nem esünk; szervezkedjünk, mig meg nem hallgatnak bennünket; harcoljunk, mig nem győzünk!

Az evangélikus nyomda és sajtóvállalat részvénytársaság alapítási tervezete.

Előzetes tájékoztatás céljából közöljük a kibocsátandó tervezetet, amely így szól:

I. A társaság célja és tárgya: a nyomdászakmába vágó összes üzemek létesítése, folytatása, hírlapok, folyóiratok és könyvek kiadása.

II. A társaság határozatlan időre alakul.

III. A társaság alaptőkéje: egy millió koronában állapittatik meg, mely 20000 darab egyenként 50 K. azaz ötven korona névértékű részvényre oszlik, A részvények névre szólnak és 50 K., 500 K., 1000 K., 5000 K. és 10000 K. névértékű összefoglalt címletekben bocsátatnak ki.

IV. A társasággal szemben csak azok a részvényesek gyakorolhatják jogaikat, a kik a társaság igazgatóságának hozzájárulásával szereztek részvényeiket.

V. Az alapítók fenntartják maguknak a jogot, hogy a társaság első igazgatóságát az első három évre kinevezhessék.

VI. Az aláírás zárhatárideje 1919 január hó 31-ik napja, a meddig a jegyzett részvény névértékének teljes összege befizetendő. A befizetések az egyesült budapesti fővárosi takarékpénztárnál eszközöndők.

VII. Az alakuló közgyűlés 1919 február hó 27-ik napján d. u. 4 órakor tartatik meg Budapesten az ág. hitv. ev. egyház Deák-téri épületének tanácstermében (Feljárás a IV. Sütő-u. 1. sz. kapun).

Budapesten, 1918. október hó 2-án.

Báró Solymosy Lajos egy. felügyelő, Geduly Henrik püspök, Kapi Béla püspök, Dr. Raffay Sándor püspök, Szentiványi Árpád ker. felügy. Dr. Zsigmondy Jenő ker. felügyelő, Dr. Kéler Zoltán ker. felügyelő, Dr. Szelényi Aladár egy. főjegyző, Dr. Liedemann Frigyes ker. főjegyző, Dr. Sztranyovszky Sándor ker. jegyző, Szentiványi József ker. jegyző, Paulik János ker. főjegyző, lelkész egyes. elnök, Münnich Kálmán egyházm. felügyelő, Dr. Danovics János egyházm. felügyelő, Jánossy Lajos esperes, Zoch Sámuel lelkész, Noszkó István lelkész.

B E S Z É L E T.

Az egyetemes gyámintézet f. é. közgyűléséről pótlólag közöljük, hogy azon dr. Radvánszky György ideigl. vil. elnök 300 K-át ajánlott fel egy szűkölködő gyülekezet számára. Bognár Endre e. elnök emlékbeszédet tartott bold. br. Láng Lajos volt vil. elnök felett, alig 30 főnyi hallgatóság előtt. A közgyűlés elrendelte ezen megüresedett állás betöltésére a választást. Az 1917 évi összes bevétel 108.839 K. 66 f. volt, s először haladta meg a százezer koronát. A gyámintézet vagyona 570.023 K. 97 f. s a múlt évhez képest 54,912 K. 02 f.-rel szaporodott. Ez főképpen a jubil. alapnak köszönhető, melyre máris közel 100.000 K. gyűlt össze s az alap ezen összegre további gyűjtéssel kiegészítetik. A nagy szeretetadományt 11.086 K. 25 f.-t Kispest kapta templomépítésre. Az egyenként 1000 K-ra emelt kisseretetadományban Szentetornya, Felsőzélle, Kaposvár és Hosszúfalu-fürészmező részesült. A 800 K-ás Haubner-segély Alsófehérekutnak szavatolt meg. A Leopoldianum alaphól a négy kerül. leányiskolának egyenként 400 K., a három theol. otthonnak egyenként 200 K. Szatmárnémetinek 2280 K. jutott. A többi alaphól engedélyezett segélyeken kívül 40 gyülekezet részesült egyenként 300 K. segélyben. A Kaczián-féle 800 K-ás segélyre Székesfehérvár és Dombovár hoztattak a Gusztáv Adolf egyletnél javaslatba. Scholtz Ödön indítványára kimondta a közgyűlés, hogy ha a viszonyok csak némiképp engedik, jövőre ismét vándorgyűlés tartatik, mert a Budapesten ismétellen tapasztalt közöny dermesztőleg hat a gyámintézet által képviselt szeretetmunkásságra, mire pedig egyházunknak a háboru után még nagyobb szüksége lesz, mint volt eddig.

Lelkészegyesület. A népruházati bizottság egyesületünknek ismét engedélyezett szövettet, még pedig „a legsürgősebben ellátandó lelkészek, lelkész feleségek, özvegyek és gyermekek részére 1086 méter férfiszövetet, 720 méter női szövetet, 125 téli fiu ruhát, 125 téli fiu kabátot, 125 téli leányruhát és 125 téli leánykabátot.“ A kiutalt szövetek és a ruhák minősége körül most folynak a tárgyalások. Annait már is közölhetek, hogy fekete salon ruhának való szövetet alig kapunk, de kapunk igen jó, tiszta gyapju sötét szürke és sötét barna téli ruha szövetet és egy néhány Lutherkabátra való, de nem egészen sima, azért alkalmas fekete szövetet. Az elnökség azonkívül bélés árut, cérnát, cipőt és fehérműt is kért, csak a kérvények még nincsenek elintézve. Fehérmű sajnos nincs, úgy hogy azt nem

várhatunk. Cipő — bár e tekintetben minden lehető megtörtént — valószínűleg elmarad, mert cipőt a helyhatóságok adnak. Bélés csak papír vagy felpapír áll rendelkezésre. Mihelyt a tárgyalásoknak eredménye kezeink között lesz, az elnökség azonnal intézkedik a kiosztás sürgős keresztül vitele felől. Az eddigi személyi és családi kimutatásokban foglalt adatok és kívánságok lesznek a kiosztásnál az irányadók. **Ujabb levelezésre, kérésre tehát nincs szükség.**

Rákoskeresztur 1918. okt. 31.

NOSZKÓ ISTVÁN

titkár.

Felajdulás. Mikor segítenek már végre a kongruás lelkészek? „Az ujság“-ból vesszük át a következő sorokat: „Tekintetes szerkesztőség! Nyomorúság az élet nekünk kongruás — 1600 korona teljes fizetésü és 300 (mond: háromszáz) korona háborus segéllyel „segélyezett“ — családos evangélikus lelkészeknek. Szégyen, gyálat az egyházra és az államra nézve egyaránt, hogy egyetemet végzett polgárai teljesen lerongyolódtak. Hogyan vigasztaljanak, bátorítsanak, istápoljanak, nyugtassanak meg másokat a szószékről maguk a kesergők, a lerongyolt kiéhezett páriák? Meg fogja ez magát bosszulni, uraim! (Aláírás.)

Lelkészatatás. Banezik Oszkár végzett theologust Geduly Henrik püspök okt. hó 17-én avatta fel a rimakokovai ev. egyházközség segédlelkészévé. A fiatal Timótheust ez alkalomból melegen üdvözljük.

A Dunántúli ev. könyvgyomda részvénytársaság november hó 11-én tartja alakuló gyűlését Szombathelyt. A részvénytökét 200.000 koronára tervezték 8000 darab 25 korona névértékű részvénygel. Hogy mennyire érzik hűveink minden rétegében a nyomda szükségességét, mutatja az a körülmény, hogy, bár minden téren nem tették meg érdekében a megtehető, mégis az alaptökét máris tuljegyezték, úgy hogy a tervbe vett alaptöke összeget fel kell-e emelni.

Posch Gusztáv újabb kitüntetése. Posch Gusztáv, dobsinai ev. lelkészt, aki hosszabb ideig teljesített katonai lelkészi szolgálatot, újabb kitüntetés érte, amennyiben megkapta a német vaskeresztet.

Esküvő. Wagner György durándi (Szepes m.) ifju lelkésztestvérünk szeptember 24-én kötött házasságot Kübecher Lenkével, Kübecher Albert szepes-városi főesperes leányával. Az esketést a menyasszony édesatyja végezte a leibici templomban. Az ifju pár boldogságát sokszorosítsa az Úr gazdag áldása!

Gyászrovat. Az elmúlt két hét alatt valóságos aratást végzett a halál angyala egyházunkban. A midőn a gyász esetekről a következőkben megemlékezünk őszinte részvétünket tolmácsoljuk mindazon hittestvéreknek, a kiket az Úr gyászszal és fájdalommal látogatott meg s vigasztalást kérünk az Urtól számukra. — Elhunytak:

Szentiványi Árpád v. b. t. t., a tiszai egyházkerület fenkölt lelkű, s páratlan buzgalma s egyházát rendületlenül szerető felügyelője, aki okt. 23-án Sajógömörön fejezte be 2 heti szenvedés után áldásos életét. Nov. 1-én temették el nagy részvéttel. A család a következő gyászjelentést adta ki: ifj. iglói Szontagh Zoltán császári és kir. kamarás és neje szül. quehardierai Fernet Olga leányukkal Mariettával, mezőmadarassi Madarassy Ivánné, született iglói Szontagh Rózsa, férjével mezőmadarassi Madarassy Ivánnal és leányával fái Fáy Adrienne és Rózsával, id. iglói Szontagh Zoltán a maguk és a kiterjedt rokonság nevében, fájdalomtól megtört szívvel jelentik, hogy szeretett nagyatyjuk, nagyapósuk, dédatyjuk és apósa lipótszentiványi Szent-iványi Árpád ó felsége valóságos belső titkos tanácsosa, országgyűl. képviselő, a tiszai ág. hitv. ev. egyházker. felügyelője stb. folyó 1918. év október hó 23-án éjjel fél 12 órakor munkás és közhasznú életének 79. évében történt esendes elhunytát. A megholdogult hült tetemeit j. év nov. hó 1-én délelőtt fél 11 órakor fogjuk Sajógömörön az ág. hitv. ev. egyház templomból az ág. hitv. ev. egyház szertartása szerint a sajógömöri családi sírboltban örök nyugalomra helyezni. Sajógömör, 1918. október hó 29. Áldott legyen emlékezete. — Nagy csapás s mélységes gyász érte Bartal Andor batizfalvi lelkésztestvérünket, aki nagy tudású, jómlelkű fiát: *Dr. Bartal Kornélt*, a szekszárdi áll. főgimnázium tanárát vesztette el, aki okt. 14-én Szekszárdon életének 37-ik, példásan betöltött tanári működésének 16-ik évében rövid szenvedés után hunyt el. Okt. 15-én helyezték tetemét örök nyugalomra Szekszárdon olyan igaz részvéttel, amelylyel csak az igazán értékes s a társadalom és tudomány büszkeségét képező férfiakat szokták eltemetni. — Emlékét áldják tanítványai, tanártársai, a város és az egész vármegye. — Ugyancsak súlyos csapással látogatta meg az Úr Gajdács Pál tótkomlói lelkésztestvért, aki szinién kitűnő nevelésű édes fiát siratja. *Gajdács László* 61. gyalog ezredbeli tart. zászlósnak s kis ezüstérem és Károly csapathereszt tulajdonosa élete 21-ik évében okt. hó 21-én hosszú a kínos szenvedés után a gyulai József Szanatóriumában történt gyászos elhunytát. A tótkomlói felsővégi ev. sírkertben helyezték örök nyugalomra. — Moeskonyi József

a szarvasi főgimnázium költő-igazgatója pedig leányát Lang Jánosné szül. *Moeskonyi Gizellát* siratja, aki okt. 27-én életének 27-ik, boldog házasságának 5-ik évében rövid szenvedés után váratlanul elhunyt. Földi maradványait okt. 23-án kísérték örök nyugvóhelyére. — *Popp Fülöp* zágrábi lelkésztestvér szerető öcsesét: *Popp Mihály* 18 éves kereskedelmi akadémiái hallgatót vesztette el, aki okt. 13-án spanyol betegség következtében Zemun-Bezsániában hunyt el. — *Zmaila János* a brsljanicei (Brsljanica, a zágrábi evang. anyaegyházközségnek a filiája) evang. egyházközség prédikátora október hó 14-én 60 éves korában elhunyt. A prédikatori képesítést St. Chrischonai (Schweiz) bibliaintézetben nyerte meg, s azután közel 20 évig prédikatori minőségben Horvátországban működött. — Ismét egy fiatal papné haláláról kell hírt adnunk: *Zathalik Károly* bánki lelkésztestvér neje: szül. rosnóbányai *Ujházy Irén* áldásos életének 26-ik, boldogságban élt házasságának 6-ik évében, rövid szenvedés után egy még csak fogamzott életet is magával vevé a halálba, visszaadta jóságos lelkét az élet és halál örök Urának. Földi testét okt. hó 22-én temették el. A fiatal férjen kívül két bisárva siratja s nagy számu rokonság gyászolja. — *Dr. Broósz László* kassai kir. közjegyző, az ottani ev. egyház felügyelője, a tiszai ev. egyházkerület ügyésze és törvényszéki bírása, okt. hó 2-án 64 éves korában elhalt. Áldásunk kísérelje nyugvó helyére. — *Michaelis Izidor* nyug. volt kőszegi lelkész a Ferenc József-rend lovagja 1918 évi október hó 19-én az Urban esendesen elhunyt. Hült porait j. hó 21-én d. u. kísérték az evang. templomból pihenőre. Emléke legyen áldott.

† **Gróf Tisza István** A református testvéregyház nagy gyászában, a mely őt *Gróf Tisza István* kerületi főgondnok sajnálatos áldozati halála folytán érte, őszinte szívvel osztozunk. Igaz protestáns lélek szünt meg a magyarhoni protestáns egyházak érdekeiért harcolni, igaz magyar érzésű szünt meg dobogni. Az események forró zavarában október 31-én érte szerető szívét a gyilkos golyó s oltotta ki nemes életét. A testvér egyház nagy halottját november 2-án temette el. Emléke legyen áldott!

Dr. Lajesiak János felsőboczat (Liptó m.) ev. gyülekezet lelkésze hosszú szenvedés után életének 43. rendes lelkészi szolgálatának 13-ik évében október 28-án az Urban elhunyt. Október 30-án helyezték ki hült tetemét Pribilinán nyugalomra.

Előfizetési felhívás. Az a jó akarat, amellyel a közönség és kritika annak idején Robertson F. W. általam fordított és közrebocsátott egyházi beszédeit fogadta, szinte kötelességemmé tette, hogy a kor legnagyobb egyházi szónokának beszédeiből további sorozatot is hozzájárítóvé tegyek a magyarul olvasó közönség számára. Ezért Fazekas Lajos és Tildy Zoltán lelkészársaimmal egy újabb, az előzővel kiállítás és terjedelem tekintetében majdnem azonos (20 ives) nagyságú kötetet fordítottunk és rendeztünk a sajtó alá. A revízió munkáját ez alkalommal is Csizmadia L. kartárs ur végezte, a könyv még ebben az évben a könyvpiacra kerül. Mindazoknak, akik előfizetési szándékukat egy lev. lapon bejelentik, vagy az előfizetési árat novemb. 15-ig beküldik, a könyvet 12 K.-ért küldjük meg. A bolti ár magasabb lesz. A megrendelések Kis Tivadar könyvkereskedésébe Pápa küldendők. Ugyancsak nála kapható Robertson Beszédeinek I. kötetéből is néhány példány 12 K.-ás árban. Pápa, 1918 X. 14. *Czegledy Sándor* theol. ak. tanár

Ajánlkozás. Segédlelkész magyar vagy tót nyelvű gyülekezeteiben állást keres. Címe megtudható a kiadóhivatalban. 2-1

Reformációi emlékünnepe. A ngiregyházi evang. leányegyesület 1918 évi október hó 31-én, csütörtökön, este 8 órakor, a főgimnázium disztermében *reformációi emlékünnepe*l tartott a következő műsorral: 1. Prolog. Irtá: Dr. Vietorisz József. Előadja: Barzó Irma urleány. 2. Pleuel: Grands duos. Op. 69. Hegedűn előadják: Elek Gábor és Péter Zoltán. 3. Geduly Henrik püspök előadása svédországi utjáról. 4. Dalok. Énekli: Hémeri Matild urhölgy. Zongorán kíséri: Zelenka Sárika urleány. 5. Verdi: Il Trovatore. Hegedűn előadja: Elek Gábor. Zongorán kíséri: Zelenka Sárika urleány. 6. Csengey: Nehéz időkben. Szavalja: Valent Márton sl. 7. a) Grieg: Norvegischer Brautzug im Vorubergang. b) Norvegische Klänge. c) Riltier: La Courier. Zongorán előadja: Eisele Gusztáv ur.

Főuri nász. Fényes esküvő színhelye volt mult hó 17-én gróf Gyürky Viktorné, Solymosy Irma bárónő komárommegyei szőnyi kastélya. A magyar evangélikus egyetemes egyház felügyelőjének, báró Solymosy Lajosnak leányát: *Irisz* bárónőt vezette oltárhoz a kastély kápolnájában gróf Büdingen Miksa, a porosz hadügyminiszterium őrnagya. A polgári kötést előző nap végezte Asztalos Béla, Komárom vármegye alispánja. Az egyházi esketés Jánossy Lajos fejéromáromi esperes és Kapi Béla dunántuli püspök közreműködésével történt, aki gyönyörű, az

összes jelenvoltakat mélyen meghatott beszédben kért áldást az új pár életére. A násznagyi tisztet Isenburg Ferenc József német birodalmi herceg és Palavicini János örgróf töltötte be. Az esküvőn az Isenburg hercegi, a Büdingen grófi családhoz tartozókon kívül részt vettek: Szulkovszky hercegnő, a báró Solymosy, a gróf Gyürky, örgróf Palavicini, a báró Day és von Ofelius német nemesi család tagjai.

Felhívás. A bányai ev. egyházkerület lelkészegyesületének f. é. szept. 4-én tartott ülésén felolvasott dolgozatom: „A lelkész köztisztviselősége” — nyomtatásban is megjelenik. Erre készítettél azon érdeklődés, mely munkámat a referátum nyomán — még református lelkésztestvérek részéről is — követte. A mű ára 2 (kettő) koronára lesz. Tisztelettel kérem mindazokat, kik e kis művet megszerezni óhajtják, e szándékukat velem közölni szíveskedjenek annál is inkább, mert csak korlátolt számban nyomattathatom ki e néhez viszonyok között. Kartársaim s világi uraink szíves megrendelését kérve, vagyok tisztelettel: Gádoros (Békés m.) 1918 október 1. *Russ Zoltán* ev. lelkész. 2-1

Pályázatok és hirdetések.

Pályázat.

Németül tudó háplánt keresek. Fizetése el látáson kívül havi 100 K. Az állás mielőbb elfogalandó. Krahulecz Aladár. Grinád. Pozsony m. 2-2

Pályázat. Leánynevelő intézetbe Ászódon *zongoratanítónő* kerestetik kezdők oktatására azonnali belépésre. Heti 9 zongora óra, internátusi teendők. Bővebb felvilágosítást nyújt az intézet igazgatósága.

Pályázat.

A losonci ev. egyház segédlelkészt keres, akit egyelőre a hitoktatás ellátásával is megbiz. Jövedelme butorozott szobán kívül (fűtéssel) 3700 korona. Bővebb felvilágosítást ad.

Losonc 1918 október hó

Wolf József
lelkész.

Ravasz László dr.

Kiesoda az ember?

Három előadás, melyet a szerző Budapestén tartott, 1918. januárban.

Ára portóval együtt K 3,20

Kapható **Kókai Lajosnál**, Budapest, IV. Kamer-mayer Károly utca 3.

Kókai Lajos kiadásában

és bizományában

Budapest, IV. ker. Hamermayer Károly-utca 3. sz.
megjelent

ág. hitv. evang. vallástani kézikönyvek.

A háboru folytán csakis a könyveken jelzett árak
érvényesek.

Batizfalvy-Bereczky: Bibliaismertetés, új kiadás K 4.—

Bereczky Sándor: Ószövetségi élet és jelemek.
Középiskolák, polgári és felső leányiskolák felső osz-
tályának használatára. 7. kiadás . . . . . 3.—

— Jézus élete és tanítása. Középiskolák, polgári és felső
leányiskolák II. oszt. használatára. 7. kiadás 1.50

— Keresztyén egyház rövid története elemi iskolák felső,
polgári és középiskolák alsó oszt. számára 9. kiadás 1.50

— Keresztyén hittan és erkölestan. Középiskolák, polgári
és felső leányiskolák IV. o. számára 6. javított kiadás 1.50

— A ker. megalapításának története V. o. számára . . . . . 2.—

— Az egyetemes keresztyén egyház története. Közép-
iskolák VI. osztálya számára 2. kiadás . . . . . 3.—

— Az egyetemes keresztyén egyház története II. és a ma-
gyar prot. egyház története. A középiskolák VII. osz-
tálya számára. 2. kiadás 2.80

Blatniczky Pál: A keresztyén egyház rövid története.
Elemi és polgári iskolák számára 80

Frenyó Lajos: A keresztyénség megalapításának tör-
ténete Középiskolák V., hadapródisk. I. o. számára 4.—

— A Megváltó eljövételének előkészítése az Ószövetség-
ben. Középiskolák, polgári-, felső leányiskolák és ka-
tonai alreáliskolák I. osztályai számára 1.50

György Vilmos: Dr. Luther Márton kis kátéja . . . . . 2.—

Hetvényi Lajos: A keresztyén egyház rövid története. 1.50

— Keresztyén vallástan. Középiskolák IV. o. számára 2.—

— Az evang. keresztyén világnézet VIII. o. sz. . . . . 2.—

Klaar Fülöp: Dr. Luther Márton kis kátéja. . . . . 1.—

— Ugyanaz (Előbbinek a szövege) 50

— A keresztyén anyaszentegyház rövid története. Népis-
kolák felsőbb osztályai számára 60

Kovácsis Gyula: A ker. egyház rövid története 50

Pálffy József: A ker. anyaszentegyház története. Prot.
középisk., tanítóképzők és felsőbb leányiskolák sz. 3.—

Raffay Sándor: Ev. konfirmandusok kátéja. 5. kiad. 1.—

— Az evang. népiskolai vallástanítás módszertana . . . . . 1.—

Rédei Károly: Bibliai történetek. Elemi népiskolák I—IV.
oszt. számára 2.50

— Bibliaismertetés. A népiskolák V—VI-ik és az idegen
közép- és polgári iskolák I—II. oszt. számára 2.20

— A ker. anyaszentegyház története. A népiskolák V—VI-ik
s az idegen közép és polgári iskolák III. o. sz. 2.50

Schmidt K. Jenő: Keresztyén vallástan. 1.50

Dr. Szelényi Ödön: Az evangéliumi keresztyénség
világnézete. Ev. vallástan a középiskolák VIII. o. sz. 2.—

Zsilinszky M: Hit és erkölestan, felsőbb o. sz. 2.40

Ujdonság! Magy., és osztr. szab. Ujdonság!

pótharang

Az elrekvirált éreharangok helyébe szép esengésű
harangpótlót sikerült feltalálnom, amely praktikus
volta, olcsósága és könnyen szerelhetősége foly-
tán a felszerelt harangokat nagy mértékben pótolja.
A pótharanghoz az órakalapács is használható.

Bővebb felvilágosítással szívesen szolgál.

Csoka Lajos pótharanggyártó,

Budapest, VI. ker., Jász utca 40. szám.

Pontos és legjobb órák 5 évi jótállásra!

Egyházi szentédények, urvacsora-kelyhek, keresztlő
kannák, oltári gyertyatartók, borkanesók. — Arany és
ezüst ékszerek, evőeszközök, chinaezüst disztárgyak
részletfizetésre is kaphatók.

Javításokra s vidéki megrendelésekre különös gondot
fordítok. — Árjegyzék 2000 rajzzal ingyen és bérmentve.

POLGÁR KÁLMÁN,

műórás és ékszerész, az ev. ref. egyházak szállítója.

BUDAPEST, VI., TERÉZ-KÖRUT 5. SZ. I. EM.

Pontos kiszolgálás!

Jutányos árak!

Boros-nyomda Rákospalotán Budapest mellett.